

Pavel Trávníček

Tři oříšky

pro prince

let od premiéry

Charon Media s.r.o.

Tři oříšky pro prince

Pavel Trávníček

Tři oříšky
pro prince

Je srpen 2023 a já se pouštím do těžké, přetěžké práce, protože s padesátiletým výročím od natáčení Tří oříšků pro Popelku je asi čas učinit jakési životní resumé. Pokusím se vzpomenout si na všechno, co souviselo se mnou, s rodiči, sestrou Martou, s lidmi, kteří mne obklopovali, na to co mne ovlivňovalo a utvářelo, na léta na prknech, co znamenají svět, hereckou práci před kamerou i v přítomí dabingového studia.

Poděkování:

Jsem povinován díky Filipovi Albrechtovi, Ondřeji Slaninovi, Marii Fronkové, Tonymu Jelínkovi, mému kamarádovi v krčmě u nás v Mnichovicích, takzvanému Oťasovi, svému synovi Maxmiliánovi a mé ženě Monice, prostě všem, kteří tuto knihu tvořili a na jejím úspěchu se podíleli a zejména všem, kteří si tuto knihu přečtou, aby se o mě něco dozvěděli.

1. kapitola Rodiče a dětství

Mojí mamince jsem se narodil 26. října 1950 ve znamení Štíra. Odehrálo se to doma v posteli, na převoz do nemocnice nebylo kdy a ten spěch se mi stal zřejmě osudem i pro následující léta. Na svět jsem přišel v hezkém domečku v Konici na Hané. Když porodní babička podávala mamince na posilněnou polévku, maminka možná litovala, že nemá druhou holčičku k té první – Martě. A snad proto mi nechávala růst dlouhé vlasy. Zní to neuvěřitelně, ale do pěti let jsem byl blondatý. Když mě maminka vezla v kočárku s těmi světlými vlásy, lidé říkali: „Vy máte hezkou dcerušku.“ Ať to bylo jakkoli, maminka tvrdila, že nebyl problém mě vychovávat, že jsem byl hodný, moc hodný. Opravdu.

Oba moji rodiče byli pohlední lidé. Maminka, původem Slovenka, byla – jak jsem poznal z fotografií – krásná žena, tatínek urostlý, černovlasý, modrooký chasník z Moravy. Sestra je po něm. Já mám po mamince oči tmavohnědé – přesně podle písničky, kterou má tak ráda: „Když u některé z žen zřím oči tmavohnědé.“ Občas jsem jí mamince zpíval.

V Konici jsem bydlel jen do pěti let. Vzpomínky na toto krásné období jsou poněkud mlhavé a vybavují se mi útržkovitě. Když jsem byl ještě docela malý, byl tatínek na vojně. Maminka nás měla sama oba na starosti. Marta byla o rok starší. Náš domek stál na stráni a mou nejmilejší zábavou bylo drandit na tříkolce po asfaltce z kopce dolů. To jsem provozoval vytrvale a nadšeně tak dlouho, až jsem jednou najel na mřížku kanálu, přední kolečko od tříkolky se urvalo a zmizelo v nenávratnu. Od té doby maminka se sestrou s oblibou říkaly, že budu mít v životě o kolečko méně.

Dětství se sestrou Martou se odvíjelo zcela klasicky: bráška – sestřička, hodně jsme zlobili, prali se, chvíli se hodně neměli rádi a později se hodně rádi měli. Marta se tuze naplakala, když musela chodit s vlasy vyčesanými do kohouta s beruškami. Já se taky nabrečel, když jsem musel nosit bílé podkolenky a rádiovku. A pilo mi krev, že jsme při nedělních procházkách museli vzorně cupitat před rodiči. Samé musy.

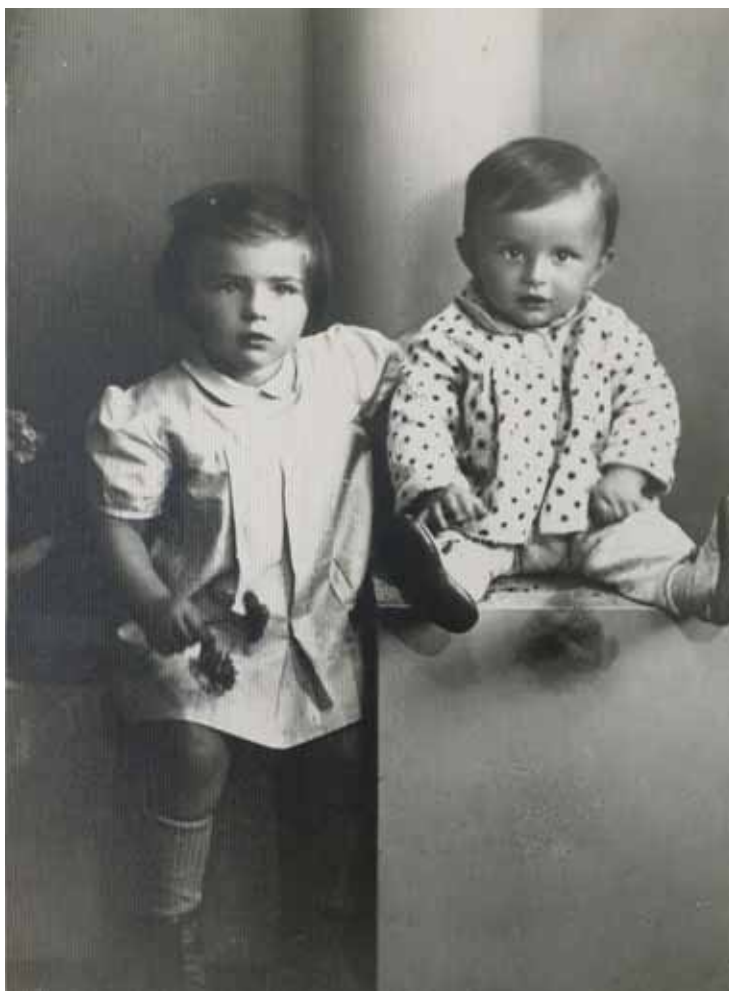
V naší rodině se traduje jedna příhoda z dětství. Z přízemního okna našeho domečku se dalo vyskočit rovnou na dvůr a tam jsem se celý den batolil. Večer mě maminka popadla, šup se mnou do vaničky a nastalo koupání. Voda v plechové vaničce byla příjemně teploučká. Maminka vyprávěla, jak na mně bylo vidět, že se mi to líbí, šťastně jsem se cachtal a celý se uvolňoval. Tou dobou k nám chodila sousedka. Stalo se, že jsem se jednou při koupání uvolnil tak dokonale – v tom věku především fyzicky – že kolem mne plavalo všude „uvolněno“ a já se na to vyděšeně díval. Maminka si povzddechla: „Už zase.“ A já jsem byl z toho „uvolněna“ celý překvapený, jsem zvolal: „Volno! Jde sem hovno!“ Od té doby se ta paní u nás neobjevila.

Přestěhovali jsme se do Moravské Třebové. Prožil jsem tam školní léta na devítiletce a gymnáziu, všechno pěkné i méně pěkné, čili toto období je pro mě určující a zmíním se o něm podrobněji.

Bydleli jsme na náměstí v krásném renesančním domě s půvabnými klenbami – i náš dům měl klenby. Náměstí bylo poetické, plné kaštanů. Zajímavé bylo, že v našem domě bylo divadlo – Divadlo Josefa Kajetána Tyla – a zajíždělo sem hostovat i brněnské Divadlo bratří Mrštíků. Byl jsem dítě zvědavé a vyzkoumal jsem, že průchody z pudy je vidět na jevišti. Tudy jsem pak sledoval představení a herecké hvězdy – Vlastu Fialovou, Jiřího Tomka, Karlíka, Dufka, Lakomého – znal jsem je ale jenom podle temena hlavy. Když jsem později ukončil studium na Janáčkově akademii múzických umění a nastoupil první angažmá u Mrštíků a tehdejší ředitel Milan Pásek mne představoval souboru jako nového člena, prohlásil jsem: „Vás znám už dávno, ukažte temeno.“

Taková identifikace všechny pobavila.

Moravská Třebová, město mého dětství a dospívání, mi samozřejmě v duši uvízla trvale. Tak už to bývá, že tam, kde člověk vyrůstá a dospívá, napořád patří. V poslední době se často zamýšlím, čím mne to městečko tak upoutalo. Snad náměstím s kaštany, ale prašným náměstím – tam jsme si hráli a maminka se na nás z okna dívala, takže jsme byli pod stálým dohledem. Bylo to místo i jinak významné v létě se na něm odbýval fotbal, v zimě se proměnilo v kluziště. Ano, byla to doba chroustů a všech klukovských nebezpečností – a taky padesátých let. Padesátá léta pro nás znamenala to, že maminka kterýsi den v týdnu vstávala ve čtyři hodiny ráno, protože nebylo maso, a postavila se do řady před řeznictví. Když šla do práce, vystřídala ji

*Já se sestrou
Martou*

sestra, a když ona musela do školy, nahradil jsem ji ve frontě já. Já už jsem se masa dočkal, takže jsme v neděli měli řízky.

Přestěhovali jsme se, když mi bylo pět let, a po roce jsem začal chodit do školy. V první třídě nás měla paní učitelka Mazalová. Nemohu na ni zapomenout, byla velmi tolerantní. Naší škole se říkalo „škola v parku“ – a skutečně v parku stála. Byla to značná strategická výhoda. Když jsme totiž prchali z vyučování, bylo kam se schovat, ale poskytovalo to i další možnosti: když některý ze spolužáků prozradil, kde jsme, potrestali jsme

ho – svlékli jsme ho téměř donaha a jeho svršky jsme rozvěsili po parku. „Odměna“ následovala okamžitě, ale všechny tresty si za nás odnesl Jiří Blažek – jeho tatínek byl ředitelem školy a vypadalo to takhle: když jsme něco vyvedli a on se to doslechl, pootevřely se dveře třídy, ze škvíry se vynořila ruka pana ředitele, zakýval prst, na Jirku, ten se poslušně zvedl, vyšel ven a z chodby byly slyšet dvě obrovské facky. Pak se Jirka vrátil a na tvářích měl otištěny tatínkovy ruce. Byl to zkrátka přísný ředitel!

Já jsem byl žák spíš neposlušný, ale na známky dobrý, měl jsem jen jedničky a dvojky. Zato v žákovské knížce se mi zvlášť poslední stránky plnily poznámkami: vyrušuje, zlobí, nedává pozor, mluví a tak pořád dokola. Už za čtrnáct dní po začátku školního roku jsem měl jednu stránku plnou. Bylo to hrozné. Vždycky jsem to musel dát doma podepsat a jedinou touhou mého tatínka bylo – jak mi často opakoval – dát mne do polepšovny.

Jakmile jsem přiletěl domů, letěla taška do kouta, já ven na náměstí a tam už se to vařilo – všechny klukovské války. Jak jsem už říkal bylo to náměstí prašné a taky kamenité – šutry jen lítaly. Jednoho dne se mi povedlo něco zvlášť znamenitého. Válčili jsme těmi šutry a já jsem zamířil na svého protivníka – stál zrovna před výkladem, dneska bychom řekli Supraphonu. Strefil jsem se úžasně. To obrovské sklo výlohy se vysypalo do gramofonových desek a gramofonů. Škoda to byla obrovská, zničil jsem toho spoustu a od té doby tvrdím, že jsem našel vztah k hudbě a můj vztah k muzice začal být velmi hluboký. Proto se taky tatínek rozhodl: „Abys nerostl jako plevel pánubohu do oken, vezmu výchovu tvou a tvé sestry pevně do svých rukou.“

Maminčini rodiče vlastnili ve Valašské Bělé statek. Měli několik krav a koně bělouše – jmenoval se Pejo – na toho neustále vzpomínám. Na Slovensko

*Zleva nahoře
táta, máma,
dole zleva sestra
Marta, sestřenice
Líba a já*

jsme jezdili naším automobilem – o tom se ještě zmíním podrobněji – a u dědečka a babičky jsme při polních pracích trávili se sestrou školní volno a naši rodiče svou dovolenou. Tehdy to, co se dalo udělat rukama, se rukama udělalo. Valašská Belá je v takové hornaté krajině a táta mé maminky, sedlák, se drápal s koněm cestičkami nahoru do sedel, až tam byla jeho políčka. Obdělával a kosil je ručně. Když jsem se na něho díval, jakou měl v sedmdesáti postavu a jak dovedl posekat dost velký lán pole kosou, klobouk dolů. Podle toho jeho ruce vypadaly – samý mozol. Jíst mohl jenom lžící, nesevřel by ruce, aby mohl udržet příbor. Jednou se opřel rukou o rozpálenou plotnu a chvílku mu trvalo, než to poznal.

*Sestra
Marta a já*

Ale abych se vrátil k tomu, že to bylo svízelné období práce i pro nás. Pomáhali jsme dělat povřísla, snopy – kdo ví, co to obnáší, uzná, že pro děti to není procházka růžovým sadem. Akdyž se tak celý den pracovalo, šlo se až navečer domů, teprve pak nastal jakýsi odpočinek – až pozdě večer. Bylo to však období užitečné, pochopil jsem, co se musí člověk nadřít, jak strašně musí pracovat, aby uživil rodinu jako můj děda. Začal jsem si uvědomovat věci, o kterých jsem dřív neměl ponětí. My se sestrou jsme si připadali jako v nějakém středověku a slibovali jsme si, že už víckrát do Bělé nepojedeme. Ale všechno časem přebolí a příští rok jsme se už zase těšili, protože to byla krajina nádherná, poetická, a navíc jsem se občas svezl na dědově koni, takže prázdniny na Slovensku jsou pro mne symbolem neuvěřitelné krásy. Mezi těmi těžce pracujícími lidmi jsem se taky naučil, co děda říkával, když ráno vstával a bučely krávy: „Napřed žere dobytek a teprve pak člověk.“ Těžce pracující lidé jsou tak trochu mlčenliví a taková byla i má maminka – duše něžná, bystrá a někdy tak trochu mlčenlivá.

Naším autem jsme absolvovali, jak jsem říkal, i prázdninové cesty na Slovensko. Tehdy moc aut nebylo a to naše byl takový hybrid – karoserie z opela, motor z DKW a síla toho motoru neodpovídala zátěži. Často

se zavařil, a proto tatínek vyhledával silnice, které vedly podle potoků, potůčků a horských bystřin. Když voda v chladiči vařila, zastavilo se, dolila se studená a jelo se dál. Kamenem úrazu bylo, když jsme se přiblížili k Slovenskému Rudohoří – naše auto nemohlo a nemohlo za živého boha to stoupání překonat. Otec přišel na geniální řešení: „Je příšerný vedro, asfalt teče, to auto to nevyjede ani na jedničku. No, na zpátečku ten kopec vyšplhám. Abychom mu ulehčili, vy si vystoupíte, já na vás nahore počkám a vy ten kopec vyšlápnete.“ Jak řekl, tak se stalo. My asi ve třiceti nad nulou jsme se plazili tím rozteklým asfaltem přes Slovenské Rudohoří, a když jsme se konečně po půldruhé hodině po silnici doškrábali na kopec, seděl tatínek u automobilu, kouřil a už z dálky řval: „Kde jste, proboha?! To vám to trvalo!“

Náš automobil byl takový zajímavý kříženec, jak jsem se už zmínil, karoserie a motor z vozů různých značek, nikdo si s ním nevěděl rady a často byla potíž uvést jej do chodu. Naštěstí žil v Moravské Třebové, a to byly za války Sudety, tátův kamarád, Němec, ale zůstal; jmenoval se Otmar, za války byl frontovým řidičem a v autech, zvláště v těch s německými motory, se dobře vyznal. A vždycky, když spravoval naše auto, ležel pod ním, trápil se s motorem, zatímco tatínek někde postával a v pohodě kouřil. Otmar ho pak hledal a tou svou osobitou německo-českou hatlamatilkou pokřikoval: „Joséf, já tu kšičis, ty tu nény, kam ty byla, ty fůl, všicki lidi pocém!“

Naše autíčko několikrát překonalo Slovenské Rudohoří, hodně jsme s ním prožili i užili a přirostlo nám k srdci. Maminka do něj ušila takové tygří povlaky. Leč jeho konec se blížil. Ještě o našich nedělních výletech, ty vypadaly ohromně. My seděli se sestrou Martou vzadu, maminka vepředu, tatínek řídil. Ledva jsme vyjeli, moje sestra prohlásila: „Já mám hlad.“ Na to tatínek se svým typickým humorem: „Teď máš hlad, za chvílku budeš mít žízeň. To je pořád dokola. Ticho!“ Ovšem jak si tak jednou jedeme, něco křuplo a maminka zjistila, že se jí pod nohama propadla celá podlaha. To už i tatínek uznal, že čas našeho auta se završil, a rozhodl se je prodat. Získal neuvěřitelnou sumu – dva tisíce! Něco k tomu přidal a koupili jsme si nový automobil značky Spartak. Byl úžasný, ale taková sranda s ním už nebyla.

Můj otec byl svérázný, nápaditý – když jsem třeba doma řekl „Já mám hlad poradil mi: Tak oběhni náměstí, ono tě to přejde.“ A tímto stylem se to u nás ubíralo, třeba: „No, když jdeš ven a kdybys mne náhodou někde na ulici potkal, tak dělej, že mne neznáš, protože bys zas něco chtěl.“ On byl tak trošku – poněkud hodně – jak se říká „na korunu“. Třeba jsem chtěl do kina, souhlasil: „Tak dobře, půjdeme do kina. Dát za mne korunu za vstupenku se mu ale nechtělo, a tak si věděl rady: Já takhle udělám tím širokým kabátem a ty proklouzneš za mnou, jo?“ Pokud mne uvaděč chytil, tak se divil: „Kluku, čím ty jsi. Já tě vůbec neznám-kdo to je?“ Tu šetrnost měl mít po kom – jeho otec – tedy můj druhý děda bydlel v Prasklicích na Hané. Měl tam domek, pletl z vrbového proutí koše, košíčky, to bylo jeho povolání – a byl proslavený svou lakotou. Dokonce měl v chalupě hliněnou podlahu, za dřevěnou mu bylo líto peněz. Ve vesnici se o něm vědělo, že peníze, které má, ukrývá doma po různých zimnicích. U pasu nosil takový pytlík, tam měl drobné a vždycky, když ho někdo požádal – „Neměl bys dvacetikorunu?“ spustil: „Hochu, kdy

já jsem viděl naposledy dvacetikorunu!“ Jednou, zrovna jsme tam se sestrou Martou byli na prázdninách, šel něco nakupovat do města. Tu svoji prkenici, tedy peněženku, měl v zadní kapse u kalhot a šel na WC. Měli doma samozřejmě latrínu, a jen se tam usadil, slyšíme velký křik. Peněženka mu spadla do latríny – otevřená. Ty peníze se ale musely nějak zachránit. Děda zabrousil nožem špičku na delším klacíku, nabodával stokoruny, a protože byly znečištěné, opláchl je ve vodě a rozvěsil na dvoře na prádelní šňůře. Přichytil je kolíčky, pak zavolal sestru Martu a nařídil jí: „Tady stůj a mávej rukama, co kdyby letěli nějaký ptáci a chtěli to sezobnout.“

*Povinné
mučení se
sestrou Martou
v roce (1959)*

dokola. Takže když jsem přišel domů ze školy, ozvalo se: „Umyj si ruce a jdi cvičit hodinku nebo dvě a pak uvidíme!“ Já jsem hrál a hrál a pak jsem zanařikal: „Já už nemůžu –“ „Nevadí, vystřídá tě sestra Marta a ty půjdeš dělat domácí úkoly.“

Tímto systémem, neustálým sledováním, ve mně vlastně otec vytvořil smysl pro řád, že člověk musí pořád něco dělat, vytvářet jakési hodnoty, pracovat na sobě. A jelikož můj tatínek byl amatérský muzikant – trápil housle, dál to nedotáhl než k jakémusi domácímu šmrdlání, ovšem trumpetista byl slušný, stejně jako děda v Prasklicích byl dobrý křídlovák – usnesl se se tedy, že co nedokázal sám, skuteční na svých dětech. Jednoho dne se u nás objevilo piano značky Petrof. Kde se vzalo, tu se vzalo, stálo v obývacím pokoji s krásnou klenbou, my se sestrou jsme na ně zírali a čekali, co bude. Tatínek nám sdělil, že z nás chce mít vzdělané lidi a hudba je prostě hudba, bez té se člověk neobejde. Nic ovšem neponechával náhodě. Postavil se za mě a už jsem tu Bajerku, prstová cvičení Schmidta, už jsem to musel mydlit a za každou sebemenší chybičku -plác- přiletěl pohlavaček. Když zjistil, že to mně a sestře docela dobře jde, rozhodl se následovně: „V té hudební škole děláte na pianu pokroky. Abyste nemařili čas a byli na tom s hudební přípravou ještě líp, přibere si Marta flétnu a Pavel si vezme ještě obligátní trubku.

Moje rodina se svým svérázným humorem a nápady opravdu stojí za to. Ale vrátím se k tomu, jak můj otec prohlásil, abych nerostl jako ten plevel pánubohu do oken, že vezme mou výchovu do svých rukou a že jí dá řád a smysl. I rozhodl se, že můj čas rozporcuje na takové úseky, že mi na zábavu nezbude ani chvilinka, ani sebemenší chvilinka. Prostě každá vteřina musí být využita. U nás na stěně visel papír a na něm bylo rozepsáno: škola od tehdy do tehdy, potom hudební výchova – to znamená klavír - odpoledne sport, pak domácí příprava, závěrem spánek. A to šlo pořád kolem

A Ježíši Kriste – z ničeho nic se u nás objevila trubka! Dostal jsem nátrubek, a než jsem vůbec začal hrát, chodil jsem po pokoji a troubil do toho nátrubku! Abych si takzvaně otláčil rty. Z toho cvičení mi vzniklo na ústech takové kolečko a všichni kamarádi se mi posmívali, od čeho to jako mám. Otec to ovšem zdůvodnil po svém: „Vepředu máš takový dva velký zuby, a když budeš hrát na trubku, aspoň se ti srovnají.“

Tak začalo moje dětství s hudbou. U nás se cvičila a hrála klasika. Ale když otec zakoupil gramofon – gramofonovou skříň s měničem, kam se naskládalo deset desek a ty automaticky padaly – ozývaly se u nás největší pecky. Simonová, Chladil, „Páni kluci“ a další oblíbené písničky. A my se sestrou jsme je po nich v obýváku úspěšně opakovali. Šlo nám to velmi dobře.

Kolorit domova byl maloměstský, jaku byla Moravská Třebová maloměsto. Náměstí tiché, spící, v létě dusící se v parnu. Maminka každou neděli uvařila nudlovou polévku a nasmažila řízký. Každou neděli jsem si nalepil na dolní ret nudli a provokoval svou ošklivostí sestru Martu. Ta samozřejmě okamžitě žalovala mamince, ať si to okamžitě sundám. Každý nedělní oběd tak končil pohlavkem.

Stejnou láskou jsem zahořel pro sport. Vynikal jsem v běhu a vyhrával dokonce i závody. Za místní klub žáků jsem hrál fotbal a tajně snil o tom, že budu slavnou fotbalovou hvězdou. To se velmi líbilo i mému tatínkovi, který mi nechal na hlavě udělat i sportovní sestřih. Objednával ho u kamaráda holiče těmito slovy: „Vemte to pořádně, ať tady nejsme za měsíc znovu!“ Hry na mé hlavě nebraly konce, takže jeden čas jsem měl na hlavě ježka a jednou se místnímu holičovi podařilo mi vytvořit účes, který maminka s prásknutím rukou komentovala: „Ježíši Kriste! On vypadá jako vykřičník!“

Dny ubíhaly a mé zájmy mě docela slušně zaměstnávaly. Jenomže to by na náměstí nemělo stát DIVADLO. Výpravy tajnými bočními vchody dovnitř byly pro mě záhadné a dobrodružné. Ve městě nebyl stálý soubor, ale už jen samotný pohled do prázdného sálu a řad sedaček, kde se toho dalo tolik zažít, mě naprosto okouzlo.

Já v první třídě

V duchu jsem si říkal, jaká síla to musí být, když je sál plný a na scéně jsou herci. Jaké to asi musí být? První divadelní hrou, kterou jsem držel v ruce, byl klasický Cyrano a při četbě mi velmi vadilo rozepsání textu do dvou sloupců. Na druhou stranu na mě text zapůsobil svou romantikou.

Aby ne, když si dodnes pamatuji verše: „U ďábla, častokrát jest v snivém večeru mé srdce něhou jaté, já zajdu do sadu, kdy vůni všechno dýše, a tím nosem potvorným též máj vdechují tiše.“ Tak to byl můj první divadelní scénář, vlastně hra, ke které jsem přišel.

Naše babička, byla osoba skutečně velice vtipná a patří se, abych jí věnoval zvláštní pozornost. Byla rozený vypravěč. Zdálo se, že o tom nevěděla, až později jsem ji podezříval, že to věděla moc dobře. Vyráběla podivuhodný humor – kam šlápla, tam skutečně deset let tráva nerostla. A dělala to schválně. Měla tento styl humoru: Bydlela v Ivanovicích na Hané, a když jsme k ní přijeli, byli jsme tam moc šťastní. Jednoho dne šla pracovat na svůj záhumenek, okopávat nějakou zeleninu nebo co, a nám přidělila takový úkol: „Tak, děti, vy pěkně zůstanete doma. Na dvorku jsou slepice, vy jim nasypete, potom v poledne jim dáte vodu a budete dávat pozor, aby se nezaběhly.“ Ty slepice se pak staly naším nepřítelem, zabíraly nám čas a my jsme ho chtěli využít na něco úplně jiného. Tak jsme se se sestrou Martou zamysleli, a jak jsme ty slepice tiše v duchu nenáviděli, uvažovali jsme co s nimi, abychom se jich zbavili. I zrodil se nápad – šílený – nevím, v které hlavě se zrodil, jestli sestřině, nebo mé, ale svým způsobem nám k němu dopomohla babička. Sbírala totiž všechno možné a zbytečné – nitě, špunty, všechno, co snad na světě existovalo, měla babička v bytě. Našla by se tam možná i lokomotiva. A tak vznikl ten geniální nápad: my ty slepice musíme uspat! Věděl jsem – když dáte slepici hlavu takhle pod křídlo, zatočíte se s ní a položíte jí, že na chvíli omdlí, vypadá, že spí, prostě jako mrtvola. Za chvíli ale zase pookřeje a nic jí není. Řekli jsme si, že musíme babičku vyděsit, aby – až se vrátí – ty slepice ležely úplně vyřízené, a my se jich po zbytek doby, co budeme u babičky, zbavíme. Tak jsme se dali do uskutečňování našeho plánu. Vzali jsme ty špunty, co jsme viděli, pochytili slepice – no, dítě dokáže neuvěřitelné věci, dnes se mi to až těžko vypráví – a ty špunty jsme těm slepicím nastrkali do zadního otvoru, tedy do zadku. To se nám povedlo u všech – asi osmi – slepic, co babička měla. Jedna po druhé se začaly nějak motat, omdlívat, padat a nakonec ležely jako mrtvé. Do toho přišla babička, a když tu pohromu na dvorku viděla, vykřikla hrůzou: „Ježíši Kriste, co se to stalo?!“ Hned ty slepice prohlížela, prohmatávala a přišla na to. Spustila lamentaci: Co jste to provedli?!“ Popadla klacek a řezala nás hlavu nehlava, a pak jsme museli se sestrou klečet, připadalo mi, že nejdýl na světě. Ovšem babička to dlouho nevydržela. Asi za čtvrt hodiny se začala strašně smát. Uvědomila si tu absurdnost situace, naše nevinné pohledy a slepice se špunty v zadku, zřejmě jí to všechno došlo, a tak to skončilo velikým veselím.

O této babičce – Marii – vyprávím i proto, že když jsem dělal přijímací zkoušky na Janáčkovu akademii múzických umění, přijímací komise se nás ptala, kdo je naším hereckým vzorem. Adepti hereckého umění říkali samá slavná jména, Belmondo, Sofie Lorenová a podobně. Já jsem prohlásil: Moje babička.“ Ona skutečně byla mým vzorem, proto na ni tolik vzpomínám. Po čase se přestěhovala do Brna, ale kontakt s ní jsme

neztratili. Taky jezdívala k nám do Moravské Třebové. Svým humorem ve mně zanechala hlubokou stopu. Když byla u nás a nechtěla se mnou v naší velké předsíni hrát hokej, otravoval jsem ji tak dlouho, až si vzala štokrle, hokejku a dělala brankáře. Celé dopoledne musela mlátit do betonu. Stěny byly celé otřískané. Já jsem babičku fauloval, napadal – a všechno to vydržela. Když ji hra přestala bavit a měla toho dost, trval jsem na tom, že hrát musí a musí. Hrozně jsem zlobil, až babička zavelela: „Do kouta a klečet!“ Tak jsem uposlechl a najednou jsem prý koukl na hodiny a spustil: Bim, bam, bim, bam – „A babička: „Co se děje?“ Já na to: „Babi, je jedenáct! V jedenáct ti jede vlak na Hanó!“

Babička měla neuvěřitelné nápady a často. Třeba: „Děti, musíme si něco koupit k obědu! Jdeme do záložny, už nemám žádný peníze.“ Vypravíme se do záložny, ale záložna měla zavřeno. Tlučeme na dveře – babička nejvíc – tlučeme, boucháme, strašlivý rachot, na tom malém náměstí, co stála záložna, se to hezky rozléhalo. Jde kolem jakýsi člověk, Hanák, a říká babičce: „Tož co tlučete – šak je neděla v záložně dneska nésó!“ – Babička, když byla neděle a neměla potřebnou padesátikorunu, vypracovala pozoruhodný systém – to vše se dělo v Brně. Šla ulicí až k velkým kasárnám v Krpoli – jak by řekli Brňáci – v Králově Poli. Kousek od kasáren se zastavila: „Tak, děcka, tady chvílku počkejte – „Pozorovali jsme, co se bude dít. Zastavila se až u otevřených oken v přízemí kasáren. Byla tam kuchyně. No, a jak to tehdy na vojně za socialismu chodilo – zlaté časy – vojáci vyvářeli oběd pro tisíce hlav, kdoví, jak to v takové kuchyni chodí: všechno bylo fuk, deset řízků sem, deset řízků tam, co na tom záleží. A řízky tak voněly – široko daleko – a babička do těch oken tak toužebně nahlížela, až jí jeden voják-kuchař uviděl a pln účasti se zeptal: „Copak, babi, chcete něco?“ „Ále nic-tož je neděla a já nemám co jest -- „ Vojáček: „A babi, nechtěla byste řízek?“... „Jé synku, kdy já sem naposledy viděla řízek – no to už je let“. Voják-kuchař nemeškal, sbalil pro babičku deset řízků, ona je strčila pod paži, vrátila se k nám a řekla: „Děcka, deme, už máme oběd, můžeme jít domů.“

Byla to doba nedostatků, budování reálného socialismu, všichni tak trochu šmelili, každý s něčím jiným. Můj táta, protože byl krejčí, ušil někomu kalhoty a dostal za to uhlí, abychom měli v zimě čím topit. No, byla to složitá doba, plná skryté nenávisti, fizlů, křesťané se báli chodit do kostela, aby je někdo neudal. Židé nenosili svoje jména, ale maskovací. Němci, odsunutí z Moravské Třebové, jak říkal tatínkovi jeho kamarád Otmar, který odsunut nebyl, tehdy v Německu doslova žrali hlínu – psal mu to jeho bratr – a my jsme jim posílali brambory. Ovšem čas utíkal a už asi v roce šedesát dva Němci přijeli do Moravské Třebové v mercedesu na návštěvu, já jsem stál na náměstí v teplákách s gumičkou u kotníků a žebral jsem od nich žvejkačku. Nádherná to byla doba.

Babička, můj herecký vzor, ve svých žertících pokračovala. Tehdy mi to nejednou pilo krev, styděl jsem se za ni, ale později jsem pochopil, že to dělala schválně, určitě schválně. Šli jsme spolu do restaurace. Babička se posadila a zavolala na vrchního svou hanáčtinou: „Synku, pocem-“ Vrchní ve smokingu se poněkud dotčeně rozhlížel: „Jako já?“ „No, synku, nedivě se, podivě se, pocem! Podivě se, synku, dám si něco na jídlo, tady Pavlík si dá taky něco na jídlo. Dones nám jídelní lístek!“ Vrchní, zmatený tím jejím stylem, přinesl jídelní lístek, babička se do jídelního lístku

zahleděla, vybrala si samozřejmě to nejlevnější, objednala si, vrchní jídlo za chvilku přinesl, babička se zadívala na maso a zavolala: „Synku, pocem, no ty, podivě se, tož to je nějaký maso? Já přes něho vidím až k nám na Hanó. Utíká s nim do kuchyně – nebo počké – puđu tam sama.“ Zmizela v kuchyni – to už se po nás otáčeli lidé od sousedních stolů – ta ostuda – červenal jsem se, no trapas šílený. Babička se zdržela v kuchyni tak deset

*Já v rádiovce
v zámeckém
parku
v Moravské
Třebové*

patnáct minut, pak vylezla a od dveří – přes celou restauraci na mne volala: „Pavlíku, vyrazila sem z toho svináka kuchaře tři masa! Dobrá hospoda! Sem budeme chodit!“

Babička byla silná osobnost. Často jsem přemýšlel, jak toho člověk dosáhne. Pak jsem na to přišel. Na každé situaci, i když vypadá hodně dramaticky, je vždycky aspoň trochu humoru – smítko se tam najde. A když si to člověk přizná a ten humor není škodlivý, jízlivý a člověk si připusti, že centrem té legrace je on a dovede se zasmát sám sobě, v tom je ta obrovská, obrovitá síla.

Teď se zase chvilku budeme smát mně. Babička tu parádní historku ráda vyprávěla, hlavně když se sešlo hodně lidí, aby byla pořádná ostuda. Datuje se z mého útlého dětství, byly mi asi čtyři roky. Je to příhoda, o které jsem se už zmínil - jak jsem se při koupání ve vaničce uvolnil a vyjevený plovoucím „uvolněno“ jsem maminku zbavil dotěrné sousedky zvoláním: „Volno, jde sem hovno!“

Ale čas běží, čas je náš nepřítel, je rychlejší než my, a tak babička stárla a nová slova, která se objevila v našem jazyce – řečeno hereckým slangem – nekapírovala, už je nepřijímala. Nějak se jí to motalo – nebo to byly zase její žertíky? Vyprávěla mi: „Tak sem byla, Pavlíku, na dovolené v tom NDR, u toho Baltu. Bylo to tam nádherný – všude tma, zima – už tam nikdy nepojedu. A představ si, jak jsme se tak vraceli zpátky od toho Baltu přes to NDR, na půl cesty sme spali v Pekingu.“ No ne, ptám se: „Kde, babičko?“ „V kempingu, promiň, mně už se to motá!“ A toto všechno jsem povídal přijímací komisi u zkoušek na Janáčkovu akademii múzických umění, o svém vzoru, o své babičce. Ani se nedivím, že mne nějak moc nechtěli, ostatně jako většinu z nás. Nakonec mi tak trošku pomohla paní